

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan kokous 4.9.2019

1. Kokouksen avaus, työjärjestyksen hyväksyminen ja pöytäkirjantarkastajien valinta

Päätös: avattiin kokous, hyväksyttiin työjärjestys ja valittiin pöytäkirjantarkastajiksi Riitta Salasto ja Arto Mieskolainen.

2. Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan järjestäytyminen toimikaudelle 2019-2021

Kaupunginhallitus nimesi vaikuttamistoimielimet kokouksessaan 12.8.2019 (§ 16). Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan kokoonpano muuttui hieman, joten pidettiin esittelykierrös, jonka jälkeen puheenjohtaja ja sihteeri kertoivat neuvottelukunnan toiminnasta ja käytännöistä. Esitys on liitteenä.

Tärkein kaikkia Vantaan luottamustoimielimiä koskeva uudistus on vantaa.fi -tunnusten käyttöönotto kaikessa viestinnässä tämän syksyn aikana, kun kaikki viestintä siirtyy Sharepoint-pohjaiseen extranettiin. Sharepointin käytöstä on tulossa yhteisiä koulutuksia luottamushenkilölle. Vantaan pilviagentit voivat tulla myös neuvottelukunnan kokoukseen opastamaan ohjelman käytössä.

Päätös: merkittiin tiedoksi.

3. Maahanmuutto ja kotoutuminen pääkaupunkiseudulla - kotoutumisen monet ulottuvuudet ja kunnan mahdollisuudet tukea onnistunutta kotoutumista, Pasi Saukkonen

Vantaa on Suomen monikulttuurisin kaupunki nyt ja tilastoennusteiden valossa myös tulevaisuudessa. Täällä jo asuvien ensimmäisen ja toisen sukupolven maahanmuuttajien ja Vantaalle muuttavien onnistunut kotoutuminen on ratkaisevan tärkeää kaupungin kehitykselle. Kotouttamiseen ja kotoutumiseen perehtynyt erikoistutkija Pasi Saukkonen alusti onnistuneen kotoutumisen rakenteellisista edellytyksistä ja tulevaisuuden näkymistä. Saukkosen esitys on liitteenä, joten alla on muutamia pääkohtia esityksestä ja käydystä keskustelusta.

Saukkosen mukaan Suomi ja erityisesti pääkaupunkiseutu on siirtymässä vaiheeseen, jossa lisääntynyt maahanmuutto ja moninaisuus pakottavat miettimään vakavasti, mikä on normaalia – eletäänkö kantaväestön ehdoilla silloinkin, kun he ovat vähemmistönä. Tueksi Saukkonen näytti tilastoja ja väestöennusteita, joiden mukaan pääkaupunkiseutu menee aivan omaa rataansa verrattuna muuhun Suomeen. Erityisesti Itä-Helsingin ja Vantaan rajalla on kuntarajat ylittävä kaistale, jossa ulkomaalaistaustaisten osuus on korkea ja nousee entisestään. Vantaalle leimallista on eurooppalaistaustaisten maahanmuuttajien, erityisesti virolaisten ja venäläisten, suuri määrä. Kansainvälisen kokemuksen mukaan erot kasvavat ja vahvistuvat ajan myötä.

Terminologiasta: täydellistä maahanmuuttajan määritelmää ei ole olemassa, mutta Tilastokeskus on ottanut käyttöön termin *ulkomaalaistaustainen*. Se tarkoittaa henkilöä, jonka molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla ja kattaa myös henkilöt, jotka ovat syntyneet Suomessa. Heitä on yhä isompi osuus kaikista. Yleisesti käytössä ollut luokitus *vieraskielinen* ei ole kovin suositeltava, osittain siitä syystä, että kaikkia kieliä ei tilastoida eikä termi huomioi todellista kaksi- tai monikielisyyttä. *Ulkomaalaistaustainen* on luotettavampi, koska se ei muutu ja on käytössä myös muualla, jolloin tietoja voidaan vertailla. Monikulttuurisuus ylipäänsä on yhä monimuotoisempaa ja kielen ja etnisen taustan kytkökset ovat irtoamassa toisistaan. Henkilön äidinkieleksi rekisteröity kieli ei välttämättä ole äidinkieli vaan liittyy enemmän identiteetin ylläpitoon.

Tämänhetkistä tilannetta Saukkonen avasi toteamalla, että maahanmuutto on vähäisempää kuin vuosiin. Turvapaikanhakijoita tulee lähinnä Turkista ja Venäjältä ja perheenyhdistämiset ovat käytännössä lakanneet edellisen hallituksen toimien seurauksena. Hyviä tilastoja löytyy Migrin sivuilta: <https://tilastot.migri.fi>

Työllisyys: Vantaalla maahanmuuttajien työllisyystilanne on parempi kuin Helsingissä tai Espoossa, vaikka Vantaalla korkeasti koulutetut työskentelevät useammin koulutusta vastaamattomissa töissä. Vantaa näyttäytyy edukseen myös siinä, että suomen kieltä osataan paremmin ja isompi osuus maahanmuuttajista asuu omistusasunnossa. Asia herätti pohdiskelua siitä, tapahtuuko siirtymistä Helsingin vuokra-asunnoista omistusasuntoon Vantaalle ja missä määrin sosiaalinen dynamiikka tulevaisuudessa vahvistaa sen kaltaista liikehdintää. Vuonna 2035 pks-alueella ennustetaan asuvan yli 400 000 vieraskielistä. Vantaan asukkaista heitä olisi lähes 35 % kaikista asukkaista. Lähtöalueista korostuvat Venäjä, Lähi-Itä ja Pohjois-Afrikka sekä muu Asia.

Kotouttamisen koko kuva on Saukkosen mukaan sekava. Pitää erottaa toisistaan kotouttaminen ja kotoutuminen. Kotouttaminen on joukko (viranomais)toimenpiteitä, jotka kohdistuvat aika pieneen osaan maahanmuuttajista ja ovat vain pieni osa Suomessa elämistä. Kotoutuminen sen sijaan on yksilön oma prosessi, johon vaikuttavat monet asiat. Kotouttamisen tuloksista tiedetään vähän, mutta on selvää että se ei tapahdu tyhjiössä vaan esim. taloussuhdanteet vaikuttavat siihen voimakkaasti. Paras verrokkiryhmä ovat muut Pohjoismaat, joihin verrattuna Suomi pärjää hieman heikommin.

Keskusteltiin siitä, mitä kotoutuminen on. Ehkä turhan usein kotoutumista tarkastellaan akselilla työssä-ei työssä, vaikka kotoutumiselle pitäisi olla muitakin mittareita. Kielitaito on avain moneen asiaan ja usein työhön, mutta osa maahanmuuttajista tulee olemaan työmarkkinoiden ulkopuolella – silti heilläkin pitää olla keinoja kotoutua. Viime kädessä hyvä kotoutuminen on sitä, että löytää oman paikkansa yhteiskunnassa. Saukkosen mukaan olennaisinta on suunta: se, että asiat menevät eteenpäin.

Kotoutumiskeskustelussa on tapahtumassa iso paradigman muutos, sillä Saukkosen mukaan todellinen testi yhteiskunnalle on Suomessa syntyneiden pärjääminen ja pääsy mukaan. Siinä ollaan jo vähän myöhässä. Eriarvoisuus täällä syntyneiden ja kantasuomalaisten välillä näkyy monessa asiassa, esim. koulumenestyksessä ja palkoissa. Melkoinen osa täällä syntyneistä ei myöskään pidä itseään suomalaisina – mistä se kertoo? On tarpeen löytää edellytyksiä yhteenkuuluvuuden tunteelle keskinäisistä eroista huolimatta.

Mietittiin myös, tuleeko eri palveluissa painetta muuttaa toimintaa, kun maan väestö vähenee. Esim. TE-toimistossa palveluita viedään koko ajan räätälöidymään suuntaan. Kadri Lehtonen toi esille TE-toimiston näkökulmaa ja lähetti kommentistaan kirjallisen tiivistelmän kokouksen jälkeen. Se on alla sellaisenaan:

”Ei ole yhtä yhtenäistä maahanmuuttajien ryhmää vaan asiakkaat tulevat hyvin erilaisista lähtökohdista ja tausta (esim. koulutus, ikä, lähtömaa, muuton syy, terveys, osaaminen) vaikuttavat työllistymismahdollisuuksiin hyvin paljon. Ei kannata verrata esim. koulutettua, vapaaehtoisesti Suomeen muuttanutta kansainvälisen tason osaajaa ja kansainvälisen suojelun kautta saapunutta, luku- ja kirjoitustaidotonta asiakasta. Toinen työllistyy heti ja toisella on edessä pitkä matka. Maahanmuuttajien heterogeenisuus on hyvin tiedossa TE-toimistossa ja palveluita pyritään järjestämään yhä räätälöidymmin, esimerkiksi kotoutumiskoulutuksen järjestelmää ei ole enää ”putki” vaan iso määrä palikoita, joista pyritään järjestämään jokaisella asiakkaalla sopiva palvelupolku. Ei siis ”kaikille samaa” vaan ”jokaiselle sopivaa”. Lisäksi kotoutumiskoulutuksen painopiste on siirtynyt yhä vahvemmin työelämään pääsemiseen ja eri ammatillisten vaihtoehtojen kartoittamiseen.

Eri yhteistyökumppaneiden kanssa rakennetaan myös palveluita, jotka tähtäävät uusien maahanmuuttaja-asiakkaiden nopeaan työllistymiseen kotoutumisen alkuvaiheessa, esim. Koto-SIB. Ollaan huomattu, ettei merkittävä osa kohderyhmään kuuluvista asiakkaista halua osallistua näihin palveluihin vaan haluaisi sen sijaan opiskella ns. hyvän ammatin ja työllistyä vasta myöhemmin. Suomen koulutus- ja osaamistaso on niin korkea, ettei myöskään löydy kovin paljon töitä, joita pystyy tekemään ilman minkäänlaista koulutusta ja suomen kielen taitoa. Tarvitaan siis jatkossakin erilaisia palveluita vastaamaan asiakkaiden hyvin monenlaisiin tilanteisiin ja työmarkkinoiden tarpeisiin.

Maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttaa myös työnantajien ja kuluttajien asenteet, mutta toivottavasti tässä on kyse siitä, että maahanmuuttajataustaiset työntekijät on Suomessa verrattain uusi asia ja tilanne muuttuu parempaan suuntaan, kun aikaa kuluu.”

Saukkosen mukaan on tutkimusnäyttöä siitä, että mikä tahansa työpaikka auttaa seuraavaan paikkaan. Suomessakin kannattaisi seurata Ruotsin tilannetta, jossa on otettu käyttöön ns. *etableringsjobb*, jossa valtio maksaa osan palkasta.

Kotouttamisessa tarvitaan ylipäänsä uudenlaista tapaa ajatella ja toimia. Saukkonen tarjosi siihen työkaluksi kotouttamisen muistilistaa kunnille:

Saukkosen esitys herätti suurta kiinnostusta ja keskustelu kotoutumisen ajankohtaisia haasteista jatkui vielä sen jälkeen, kun hän oli joutunut poistumaan.

Päätös: keskusteltiin ja merkittiin tiedoksi.

4. Syksyn ja kevään kokoukset

Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu tällä kaudella mm. monikulttuurisuussuunnitelman ja myönteisen erityiskohtelun ohjelmien seuranta. Niitä tullaan käsittelemään tulevissa kokouksissa. Myös vantaalaiset kansanedustajat pyritään saamaan mukaan keskusteluun, kukin yhteen kokoukseen. Seuraavista päivistä pitää vielä valita kaksi, jotka pyritään sovittamaan ensin Antti Lindtmanin ja Sari Multalan kalentereihin: 23.10., 31.10., 6.11., 13.11., 20.11., 27.11. On varmistunut, että kaupunginjohtaja osallistuu 4.12. kokoukseen.

Teemoista erityisesti naisten kotoutuminen, kunniakontrolli, toisen polven yhdenvertaisuuden toteutuminen ja työllisyys nousivat esille Saukkosen esittämien kotoutumisen neljän haasteen rinnalla. Myös tutkijavierailuja pyritään järjestämään, esim. Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti HEUNI:sta.

Päätös: keskusteltiin syksyn ja kevään aikataulusta ja teemoista ja merkittiin tiedoksi. Lopullista aikataulua ei vielä vahvistettu.

6. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 19.15.